

Ἡ ώραία γλῶσσα μὲ τὴν θαυμαστὴν τῆς φιλολο-
γίαν τὴν κατεμάγευσεν· ἀληθῆ δὲ ἡσθάνθη ἐνθου-
σιασμόν ἀναλογισθεῖσα ἢ μᾶλλον μαθούσα ὅτι, ἐκτός
τῆς ἀρχαίας καὶ νεκρᾶς, ὑπάρχει καὶ Ἑλλάς νέα,
ζῶσα, ἐν τῇ ὁποίᾳ λαλεῖται ἡ γλῶσσα ἐκείνη ἡ
ώραία, τὴν ὁποίαν βαρβάρως ἐστρέβλουν ἐν Ἀγ-
γλίᾳ διὰ τῆς ἐλεεινῆς τῶν προφορᾶς, καὶ ἀνέζη ἐν
τῇ φύσει καὶ τῇ κοινωνίᾳ τὸ ἰδανικόν, τὸ ὁποῖον
ἔπνευε διὰ τῶν σελίδων τῆς φιλολογίας ἐκείνης τῆς
θαυμαστῆς. Καὶ ὁ στοχασμὸς οὗτος δύο ἀποφάσεις
τὴν ἔκαμε νὰ συλλάβῃ: Πρῶτον νὰ φήσῃ τὴν ἐρα-
σιμικὴν προφορὰν καὶ δεύτερον νὰ κατέλθῃ εἰς τὴν
Ἑλλάδα.

Ἄλλ' ἂν ἡ πρώτη ἀπόφασις ἐκίνησε τὸ μει-
διάμα ὀλίγων φίλων σχολαστικῶν, διὰ τὴν δευτέ-
ραν ὅλοι τῆς κυρίας Ἐδμονδς οἱ συγγενεῖς καὶ οἱ
φίλοι κατεταράχθησαν. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην
ἀκόμη ἡ Ἑλλάς ἐνομιζέτο τόπος ληστῶν καὶ κα-
κούργων, εὐτυχέστερος δὲ καὶ ἀσφαλέστερος ἔθεω-
ρεῖτο ὁ περιηγητὴς τῆς κεντρῶς Ἀφρικῆς ἢ τῆς
χώρας τοῦ Παρθενῶνος. Ἄν καὶ τὴν ἰδέαν ταύτην
συνεμερίζετο πρῶτος ὁ κύριος Ἐδμονδς, ἐν τούτοις
βλέπων κατεχομένην ὑπὸ μεγάλης λύπης καὶ δυσθυ-
μίας τὴν σύζυγόν του, συνήνεσε τέλος νὰπέλθῃ εἰς τὴν
Ἑλλάδα, τὸν τόπον τῶν ὀνείρων τῆς, συνοδεύσας
αὐτὴν μέχρι Μασσαλίας. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης
ἄρχεται νέα περίοδος ἐν τῷ βίῳ τῆς κυρίας Ἐδ-
μονδς. Νέα ζωὴ ἐνεφυσήθη εἰς τὰ στήθη τῆς.
Ἐθαύμασε τὴν χώραν, τὴν τόσῳ γνωστὴν ἀλλὰ
καὶ τόσῳ ἄγνωστον, ἐνεπνεύσθη ὑπὸ τῆς ἐλληνικῆς
φύσεως, κατελήφθη ὑπὸ μανίας πρὸς πᾶν ὅτι ἐλ-
ληνικόν, ἐνεκοιλώθη τοὺς ἐθνικοὺς τῆς Ἑλλάδος
πόθους, συνέλαβε σχέδια καὶ ἀποφάσεις. Τὴν ἐμά-
γευσεν ἡ νέα γλῶσσα, τὴν ὁποίαν ἐγνώρισε τόσῳ
πρὸς τὴν ἀρχαίαν ὁμοίαν καὶ ἡσθάνθη ἐνδιαφέρον
πρὸς τὴν νεοελληνικὴν φιλολογίαν, τὴν μόλις τα-
νούσαν τὰς πτέρυγας. Ἐπιστρέψασα ἐξ Ἀθηνῶν,
πλήρης ἐντυπώσεων καὶ εὐλογητίας, ὁ πρῶτος φι-
λέλλην τὸν ὁποῖον κατῶρθωσε νὰ προσηλυτίσῃ ἦτο
ὁ κ. Ἐδμονδς, παρ' αὐτοῦ δὲ ἐνεθαρρύνθη νὰνα-
λάβῃ καὶ πάλιν εἰς χεῖρας τὸν κάλαμον, τόρα ὅτε
εἶχε θέμα καλὸν διὰ νὰ γράψῃ.

Τὴν ἐπὶ τῆς βάσεως ταύτης φιλολογικὴν ἐργα-
σίαν τῆς κυρίας Ἐδμονδς, οἱ ἀναγνώσται τῆς
Ἑστίας τὴν γνωρίζουν. Τὰ ἔργα τῆς ἀγγλίδος λο-
γίας ἔτυχον ἐκάστοτε ἐνθουσιῶδους ἐν Ἑλλάδι ὑπο-
δοχῆς, ἐγένετο δὲ πάντοτε εἰς τὸν παρ' ἡμῖν τύπον,
καὶ μάλιστα εἰς τὸ περιοδικὸν μας, ὁ προσήκων
περὶ αὐτῶν λόγος. Ὁ σκοπὸς τῆς κυρίας Ἐδμονδς
εἶνε νὰ καταστήσῃ ἐν Ἀγγλίᾳ γνωστὴν τὴν φιλο-
λογίαν, ἐπομένως τὸν βίον καὶ τοὺς πόθους τῶν
νεωτέρων Ἑλλήνων καὶ νὰ προκαλέσῃ ὑπὲρ αὐτῶν
ρεῦμα φιλελληνισμοῦ, τοῦ ὁποῖου νομίζει ὅτι εἴμεθα
ἄξιοι. Εἰς τοῦτο ἔχει ἐκεῖ συνεργάτιδας, ἐκτός ἄλλων,
τὴν κυρίαν Γάρνερ καὶ τὴν δεσποινίδα Μάκφερσων.
Δὲν εἶνε τῆς παρούσης ὥρας νὰ ἐξετάσωμεν ἐὰν εἶνε
σύμπτωσις ἀπλῆ ὅτι γυναῖκας εὗρεν ἐν Ἀγγλίᾳ ὑπο-
στηρικτὰς ἢ νεωτέρα ἡμῶν φιλολογία. Τὸ ἀληθές
εἶνε ὅτι μεταξὺ αὐτῶν ἡ κυρία Ἐδμονδς, κατέχει
τὴν μᾶλλον διακεκριμένην θέσιν καὶ αὐτὴ εἰργά-

σθη ὑπὲρ τοῦ σκοποῦ τῆς περισσότερον καὶ ποιη-
λώτερον. Ἐδημοσίευσεν μεταφράσεις νέων Ἑλλήνων
ποιητῶν, μεταφράσεις πεζογράφων, ἔγραψε ποιή-
ματα ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος, ἄρθρα, μελέτας καὶ διη-
γήματα ἐλληνικὴν ἔχοντα ὑπόθεσιν. Ὁ κατάλογος
τῶν ἔργων τῆς θὰ ἦτο μακρὸς. Ἐκ τούτων ἀρκεῖ
μόνον νὰ σημειώσωμεν τοὺς Ἑλληνας Ποιητὰς,
συλλογὴν ἐμμέτρων μεταφράσεων ποιημάτων αὐ-
τῶν μετὰ προλόγου καὶ τὸν Γέρω Κολοκοτρῶνην
τὰ πρὸς τὸν Τερτσέτην ὑπαγορευθέντα. Ἀπομνη-
μονεύματα. Ἐκ τῶν πρωτοτύπων αὐτῆς ἔργων ἡ
Mary Miles, δίτομον τρυφερώτατον μυθιστόρημα,
κατέχει ἀναμφιβόλως τὴν πρώτην θέσιν.

*

Ἄλλ' ἄρα γε ὁ σκοπὸς τῆς κυρίας Ἐδμονδς
ἐκπληροῦται; καὶ ὑπάρχει τὸ φιλελληνικὸν ρεῦμα,
τὸν σχηματισμὸν τοῦ ὁποῖου φιλοδοξεῖ;

Ἄν πρὸ τῆς ἀγάπης προϋποτίθεται ἀναγκαῖα ἡ
γνώσις καὶ τὸ ἐνδιαφέρον, ἡ κυρία Ἐδμονδς ἐπέτυχεν
σήμερον ὑπὲρ τὸ ἡμῖς τοῦ σκοποῦμένου. Χάρις εἰς
αὐτὴν τὰ ἐλληνικὰ ἔργα διαδίδονται ἐν Ἀγγλίᾳ.
Εὐρίσκουσιν ἐκδότας, ἄρα καὶ ἀγοραστάς. Ἀναγι-
νώσκονται, κρίνονται καὶ ἐκτιμῶνται, — νὰ το εἴπω-
μεν; — περισσότερον ἢ ἐν Ἑλλάδι. Διὰ τὸ Βοτάνι
τῆς Ἀγάπης, τὸ ὁποῖον ἐδῶ οὔτε καὶ εἰς ἰδιαιτέρον
βιβλίον ἠξιώθη νὰ ἐκδοθῇ, ὁ ἀγγλικὸς τύπος ἔγρα-
ψεν ἄρθρα, ὅσα σπανίως γράφονται ἐν Ἑλλάδι καὶ
περὶ τοῦ ἀρίστου τῶν νεοφανῶν ἔργων, τὰ δὲ Ἀπο-
μνημονεύματα τοῦ Κολοκοτρῶνη εἶνε ἐκδεδομένα
ἀγγλιστὶ εἰς τόμον, τὴν πολυτέλειαν τοῦ ὁποῖου
ἀκόμη δὲν ὤνειρεύθημεν ἐδῶ διὰ τὰ ἐθνικά μας βι-
βλία...

Ἡ κυρία Ἐδμονδς πρέπει νὰ εἶνε εὐχαριστημένη
Ἐχει τὴν ἱκανοποίησιν τοῦ ἀνθρώπου τοῦ ἀγωνι-
ζομένου, καὶ μάλιστα ἐπιτυχῶς, ὑπὲρ μιᾶς ἰδέας
εὐγενούς, κατέχει δ' ὡς εἶπον ἐν ἀρχῇ καὶ τὴν εὐ-
γνωμοσύνην ἀμέριστον τῶν Ἑλλήνων, τοὺς ὁποῖους
ἠξίωσε τόσης προσοχῆς καὶ ἀγάπης.

ΓΡ. Ξ.

ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ ΣΤΕΦΑ¹

ἮΘΗ Ἐπαρχιακά.

Αὐτὸ ὅμως δὲν τον ἠμπόδισε ν'ἀνέλθῃ μετ' ὀλί-
γων εἰς τὸν ἀναμινᾶλεν διὰ νὰ ἰδῇ τὴν Ἐπίδειξιν.
Ἀπὸ τοῦ ὕψους ἐκείνου τὸ θέαμα θὰ ἦτο ὠραῖον
καὶ δὲν ἐνόει νὰ το στερηθῇ. Κανείς δὲν τον ἠκο-
λούθησεν ἕως ἐκεῖ, ἂν καὶ τὸ ἐπρότεινε. Αἱ κυ-
ρίαί — καὶ ἦλθαν πολλαὶ φίλαι τῆς οἰκογενείας καὶ
τοῦ κόμματος, κατοικοῦσαι εἰς ἀποκέντρους ὁδοὺς,
διὰ νὰ ἴδουν, — ἐπρότιμῃσαν τὰ πρὸς τὴν Πλατεῖαν
Ροῦγαν παράθυρα, τὰ ὁποῖα ἐπληρώθησαν ὅλα. Ὁ
τελευταῖος ὄροφος, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνῆλθεν ὁ Τόνης,
ἐφωτίζετο διὰ θυρίδων κυκλικῶν, ἠνεωγμένων εὐθὺς
κάτωθεν τῆς στέγης, πρὸς τὴν αὐλὴν καὶ τὸν κῆ-

πον. Τὰ διάφορα αὐτοῦ διαμερίσματα. πρὸς τὰ ὁποία ἦγον κλίμακες στεναὶ καὶ πολὺπλοκοί, ἦσαν σκοτεινὰ, μὲ χαμηλὰς ἐπικλινεῖς ὀροφάς, πλήρη ἐπίπλων παλαιῶν καὶ ὁμηγῆς εὐρώτος καὶ μυστηρίου, ἀποθήκαι παντὸς εἶδους ἀντικειμένων παλαιῶν καὶ ἀχρήστων, ἐδρῶν ἐξηθρωμένων, εἰκόνων ἠμικρωμένων καὶ ἐσχισμένων, κιβωτίων σαθρῶν, ἀγγείων σπασμένων, σιδηρικῶν, συνεσφραγυμένων ἀτάκτως, ἀγνωρίστων, κεκαλυμμένων ὑπὸ κόνεως ἀταράχου ἀπὸ ἐτῶν καὶ ὑπὸ ἰσθῶν ἀράχνης μελανῶν. Ἡ ἀπέραντος αὐτῆ σοφίτα, ἦτο ἡ ἔδρα τῶν φαντασμάτων τῆς παλαιᾶς οἰκίας καὶ νύκτα οὐδεὶς τῶν ἐνοίκων θὰ εἶχε τὸ θάρρος νὰ τὴν ἐπισκεφθῆ. Οἱ μῦθοι καὶ οἱ ἀπόλογοι περὶ αὐτῆς διακρινίζοντο ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν. Οἱ ὑπηρεταὶ ἤξευραν καὶ διηγούντο ἓνα σωρὸν πράγματα. Κατὰ τὴν ἐπικρατεστέραν γνώμην αἱ ψυχαὶ τῶν παλαιῶν Τοκαδέλων περιεπλανῶντο συγνάκις ἀνά τοὺς ζοφεροὺς αὐτοὺς τόπους, ἐκβάλλουσαι στόνους καὶ κάμουσαι κρότους παντοειδεῖς. Πολλοὶ ἤκουσαν ὀλίγοι δὲ γενναῖοι καὶ εἶδον. Τελευταῖος ὁ γέρω Μανθαιός, κοιμώμενος μίαν θερρινὴν νύκτα κατὰ τὴν συνήθειάν του ἐξω εἰς τὴν αὐλήν, ἤκουσε περὶ τὸ μεσονύκτιον στόνους εὐκρινεῖς ἀπὸ ὑψηλὰ ἀντηχοῦντας, ἓνα βογγητό, καθὼς διηγείτο, πού ἦταν ἄλλο πρᾶγμα. Ἀναβλέψας εἶδε τὰς θυρίδας τῆς σοφίτας φωτισμένας διὰ λάμπειας ὑποκιτρίνης, φωσφοροῦδους, ὁμοίας πρὸς τὸ φῶς τῆς σελήνης. Ἐσταυροκοπήθη τρεῖς καὶ ἡ λάμπις ἐσβέσθη καὶ οἱ στόνοι ἔπαυσαν. Ἄλλο πρᾶγμα . . .

Εἰς τὸ μέσον τῆς σοφίτας, εἰς τὴν κορυφὴν ἀκριβῶς τῆς πυραμίδος, τὴν ὁποίαν ἐσχημάτιζεν ἡ στέγη, ὑπῆρχε κλίμαξ ὀδηγοῦσα διὰ καταπακτῆς εἰς τὸν ἀναμινάλεν, σκιαῶδα ξυλίνην ἐξάπλευρον, ὑπερκείμενην τῆς οἰκίας, ἐστεγασμένην διὰ λευκοσιδήρου καὶ εἰς ἐκάστην πλευρὰν φέρουσαν ἀνά ἓν παράθυρον μικρὸν μὲ πρασίνας περσίδας. Εἶνε τὸ χαρακτηριστικὸν τῆς ἐγχωρίου ἀρχιτεκτονικῆς ὁ ἀναμινάλες. Μικρὸν ἢ μέγαλον, κεραμοσκεπὲς ἢ σιδηρόστεγον, χρωματιστὸν ἢ λευκόν, πολυτελὲς ἢ ἀπλοῦν, ἐκάστη σχεδὸν οἰκία φέρει ἐπὶ τῆς στέγης τῆς τὸ ἐξόγκωμα αὐτό, ὅμοιον πρὸς δευτέραν οἰκίαν μικράν, ἀθιμρατώδη, ἐπικαθημένην ἐπὶ τῆς πρώτης.

Ἦνοιξεν ὅλα τὰ παράθυρα ὁ Τόνης εἰς τὴν γύρω ἀναπεπταμένην θέαν. Ἄν καὶ τὴν εἶχε πλέον συνειθίσει, ἐντούτοις πάντοτε πρὸ αὐτῆς ἠσθάνετο κάτι εὐφρόσυνον καὶ μέγα διαπερῶν τὴν ψυχὴν του, τάσιν πρὸς σκέψεις ἐξεργουμένας τῆς καθημερινῆς πεζότητος. Τὸ ὕψος ἐκεῖνο ἐπενήργει καὶ ἠσθάνετο ἑαυτὸν οἶονεῖ ὑψηλότερον, εὐγενέστερον, αἰρόμενον ὑπεράνω τοῦ συρφετοῦ τῶν μελανῶν ὄντιδιῶν, τὰ ὁποία ἔβλεπε κυλιόμενα, ἔρποντα κάτω διὰ τῶν ὁδῶν τῆς πόλεως, — πλησιάζοντα περισσότερο πρὸς τὸν οὐρανόν, πρὸς τὴν ἄπειρον ἔκτασιν, τὴν ἀπλουμένην ὑπὲρ τὴν κεφαλήν του . . . Ἡ ἔκτασις αὕτη ἦτο σήμερον κεκαλυμμένη ὑπὸ νερῶν ἀραιῶν καὶ λευκῶν, ἀποτελούντων στρώμα διαφανές, τὸ ὁποῖον διέπερα εὐκόλως τὸ ἡλιακὸν φῶς, τὸ προσπίπτον ἐπὶ τοῦ τοπίου τῆς πόλεως ὁμαλόν, ἤρεμον, ἄνευσκιάς, ὥστε νὰ φωτίζῃ μετρίως ἀλλ' ἰσάκις ὅλα του

τὰ μέρη. Ἡ θάλασσα εἰσχωροῦσα εἰς τὴν εὐρείαν καμπυλότητα τῆς ξηρᾶς, εἶχε λείαν ὡς κάτοπτρον τὴν ἐπιφάνειαν, ἀντανακλώσαν τὸν οὐρανόν καὶ τὴν παραλίαν, οἴκους καὶ γηλόφους καὶ τὰς λέμβους καὶ τὰ πλοιάρια καὶ τὰ πλοῖα, τὰ ἠγκυροβολημένα κατὰ μῆκος τοῦ λιμένος, κρατοῦντος διὰ τοῦ μακροῦ του βραχίονος ἓνα φανὸν ἐν τῷ μέσῳ τοῦ πελάγους. Ἡ πόλις ἐξετείνεται πάνοπτος, ὡς ἐν χάρτη τοπογραφικῷ λευκῇ, μὲ τὰ συμπλέγματα τῶν ὁδῶν τῆς, μὲ τὰς μικρὰς τῆς πλατείας, μὲ τὰς ποικίλας οἰκοδομὰς, τοὺς ναοὺς καὶ τὰ ὑψηλὰ κωδωνοστάσια καὶ τὴν θάλασσαν τῶν οἰκιῶν, σμικρυνόμενων βαθμηδόν, ἐφ' ὅσον ἐμακρύνοντο πρὸς τὰς ἐσχατίας ἀπὸ τῆς χαμηλῆς παραλίας, μέχρι τῶν προπόδων τοῦ ἀπέναντι βουνοῦ, ἐφ' οὗ ἀνερχόντο ἀκόμη οἰκίσκοι τινές, αἱ καλύβαι τῶν ὄντιδιῶν, ὥσει ζητούντες νὰ ασφαλισθοῦν εἰς τὸ ὑπερκείμενον φρούριον, — καὶ μέχρι τῶν σμαραγδίνων ἀγρῶν, τῶν περατουμένων μακρὰν εἰς τὰς βουνοσειράς ἢ εἰς τὴν θάλασσαν, ἐφ' ὧν ἠραιοῦντο φαινόμενοι ὡς στίγματα μικρά . . . Καὶ ἔβλεπεν οὕτως ἀπὸ τῆς σκοπιᾶς του ἐκείνης ὥσει ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ ὁ Τόνης μόνος καὶ ρεμβῶς τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν, τὴν μόνιμον καὶ τὴν ἄστατον τοῦ ἀνθρώπου κατοικίαν καὶ ἐπανέστρεψε τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὴν μικρὰν πλατεῖαν παρὰ τὸν αἰγιαλὸν μὲ τὸ ὡσεὶδὲς περίφραγμα ἐν τῷ μέσῳ, γυμνὴν καὶ ἀγχιμῆρὰν, πρὸς τὸ δεσπόζον ἐκεῖ κιτρινοθαρές οἰκοδόμημα, ὅπου εἰσῆρχοντο ἤδη καὶ ἐξήρχοντο πληθῆς ἀνθρωπίνων ὄντων, ὅπως οἱ μύρμηκες διὰ τῶν ὀπῶν μυρμηκιάς . . . Ὁ βόμβος τῶν ἠκούετο ἐκεῖθεν ὡς θροῦς κυμάτων μακρυσμένων. Κατὰ διαλείμματα τὸ παρακείμενον κωδωνοστάσιον ἐξάπεστελλε τὴν τρελὴν καὶ φλύαρον ἁρμονίαν τῶν κωδῶνων του, κρουομένων μετὰ χαρᾶς ἀνωμόδων. Ἀπὸ τοῦ τελευταίου δὲ παραθύρου ἐκρέματο κίονητον ἐπὶ τοῦ κοντοῦ του τεμάχιον λευκοκυάνου μεταξωτοῦ, ὑπὸ τὴν σκέπην τοῦ ὁποίου ἔζων καὶ ἐκινούντο ὁ μέλας ἐκεῖνος καὶ πολυθόρυβος ὄγκος.

Αἰφνης ἐγένετο σιωπὴ λαρυγγίων καὶ κωδῶνων, ἀπὸ δὲ τοῦ μεσαίου παραθύρου ἀνθρωπίσκος τις, τοῦ ὁποίου δὲν διεκρίνετο ἡ φυσιογνωμία, ἤρχισε νὰ δημηγορῆ, κινῶν τὰς χεῖρας ὡς δαιμονισμένος:

— Ὀλίγα δευτερόλεπτα διήρκεσεν ἡ ἀγόρευσις του, — λογιδριον ἴσως παραινέσεως πρὸς τήρησιν τῆς τάξεως καὶ τῆς εὐκοσμίας, — μεθ' ὃ αἱ ζητωκραυγαὶ ἐπλήρωσαν τὸν ἀέρα ἐνθουσιώδεις καὶ οἱ κῶδωνες ἀντήχησαν παταγῶδεις καὶ ὁ ὄγκος τῶν ἀνθρώπων, προσπορευομένων τῶν παιδίων καὶ τινων σημαίων, ἤρχισε νὰ ἐξελισσεταὶ εἰς μακρὰν γραμμὴν, ἐν ᾧ ἐκενοῦντο ἤδη τὰ παράθυρα καὶ ἐκ τῆς θύρας ἐξηκολούθουν ἐξεργόμενα κύματα καὶ αὐξάνοντα τὸ ρεῦμα ὁλοέν. Ἡ ἐμπροσθοφυλακὴ εἶχεν εἰσελθεῖ εἰς τὸ παρακείμενον στενόν, ἑτοιμὸς ἤδη νὰ ἐκχυθῆ εἰς τὴν δευτέραν Πλατεῖαν, λευκὴν καὶ σχεδὸν κενὴν, ὅταν ἔπαυσεν ἡ ἐξέοδος καὶ ἡ ὀφεισθεῖς παρέλασις εἶχεν ἤδη ἀρχὴν καὶ τέλος. Μία φωνὴ ἐξ ἰσχυροῦ πνεύμονος ἠκούετο εὐκρινῶς κατὰ διαλείμματα:

— Ζήτω ὁ Μήλιος!

καὶ εὗρισκεν ἡγῶ ἀπὸ ἄκρου εἰς ἄκρον καὶ ἐσειόντο

οί πιλοι εἰς τὸν ἀέρα καὶ ἐσχίζοντο οἱ λάρυγγες ὑπὸ ἀγρίων κραυγῶν.

Ἡ διαδήλωσις ἀπὸ τῆς λέσχης ἡ Ἀγάπη ἔβαιναν ἤδη πρὸς τὴν Πλατείαν τοῦ Ποιητοῦ καὶ ἐκεῖθεν ἐπροχώρει· νὰ διασχίσῃ τὴν πόλιν διὰ τῆς Πλατείας Ρούγας μέχρι τοῦ Ἄμμου. Ἐπέκειντο αἱ ἐκλογαὶ καὶ ὁ Μήλιος σήμερον ἐπαρουσίαζεν ἐπίσημως πρὸ τῶν ἐκλογέων τοὺς ὑποψηφίους του. Ὁ ἀγὼν ἦτο εὐγενής, ἀγνός. Ἡ φιλόπατρις Κυβέρνησις ἔπρεπε νὰ ὑποστηρίχῃ πάσῃ δυνάμει κατὰ τῶν ραδιοῦργιῶν τῶν ἀτίμων ἀντιπάλων της. Ἐκτὸς τούτου τὸ τοπικὸν ἀριστοκρατικὸν κόμμα ἤθελε κτύπημα δυνατὸν, νὰ μὴ ἐπιτύχῃ κανεὶς τῶν ὑποψηφίων του, διότι ἡ ἐποχὴ ἦτο ἐλευθερίας ἐποχὴ, ἀρετῆς καὶ χειραφετήσεως.

«Ὁ κόσμος ἄλλαξε!» ἐφώναζεν ὁ ἀρχηγός, «δοῦλοι δὲν ὑπάρχουν πλέον πουθενὰ καὶ προσπαθήσετε νὰ ἐλευθερωθῆτε μιὰ γιὰ πάντα ἀπὸ τοὺς ἀφεντάδες. Ὁ ἀφέντης εἶνε κάρβουνο ποῦ ἂν δὲν σε κάψῃ, θά σε μουντζουρώσῃ!»

Ἄλλ' ὁ Τόνης ἀπὸ τοῦ ὕψους τοῦ ἀναμινάλε του ἔβλεπεν ὅπως ἀλλοῖα τὰ πράγματα. Ὁ ἀγὼν τῶν κομμάτων τῷ ἐφαίνετο ἀπ' ἐναντίας χαμαιζήλος καὶ ταπεινός. Πόθος χορτασμοῦ, ἱκανοποιήσις φιλοδοξιῶν, ἀτομικὰ πάθη, μικροσυμφέροντα καὶ μικροφιλοτιμίαι, αὐτὰ ἦσαν τὰ κίνητρα τοῦ πλήθους τοῦ συνωθουμένου περὶ τοὺς δημαγωγούς. . . Ἐβλεπεν, ἔβλεπε καὶ ἐσκέπτετο. . . Τί ἐζήτηε αὐτός μεταξὺ τοῦ πλήθους ἐκείνου; Τί τον ἐχώριζεν ἀπὸ τοὺς ἀντιπάλους, τοὺς ὁποίους τῷ ἐπέβαλλον; Διατί νὰ προπορεύεται τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων ὁ πατήρ του; Διατί ἀπὸ τὴν οἰκίαν του νὰ τοὺς ραίνουν διαβαίνοντας δι' ἀνθέναν; Ἀλλοίμονον! ἀλλοίμονον!

Ἄλλ' ἅμα ἐπεφάνησαν αἱ πρῶται σημαῖαι τῆς διαδηλώσεως εἰς τὴν Πλατείαν Ρούγαν καὶ ἠκούσθησαν πλησιέστερον αἱ κραυγαί, ὡσεὶ ἀνανήψας ἐκ τοῦ ρεμβασμοῦ τοῦ ὁ Τόνης κατῆλθε μὲ παραζάλην τὰς κλίμακας καὶ ἔτρεξεν εἰς τὸ δωμάτιόν του νὰ ἐτοιμασθῇ καὶ νὰ περιμένῃ ὅταν θὰ διήρχοντο κάτωθεν τῆς οἰκίας, νὰ ἐνωθῇ καὶ αὐτός μετὰ τῶν διαδηλωτῶν.

Ἐπρεπε τοῦλάχιστον σωματικῶς νὰ φανῇ ὄπισθεν τοῦ πατρὸς του.

Γ'.

«Νὰ μὴν ἀφήσῃς ποτὲ νὰ σε καθαικίεψῃ τὸ θηλυκὸ σου παιδί, τ' ἀκούς;» ἔλεγε πλήρης θυμοῦ ὁ Γιακουμάκης Στέφας πρὸς τὴν συμβίαν του, μίαν πρῶιαν Κυριακῆς, ἐν ᾧ ἐνεδύετο. «Ἄν εἶνε ἔτσι, νὰ κάνουνε ὅ,τι θέλουνε τὰ παιδιὰ, τὴν ἐκάμαμε! Θά μας βάλουνε θηλειὰ στὸ λαιμὸ καὶ θά μας πετάξουνε στὸ πέλαο!

— Ἐλα, ἔλα, ντράπου τώρα, καίμενε, πῶνε σήμερα Ἀγί' Ἀνάστασι! Πάλι τὰ ἴδια θέλεις νὰρχινήσῃς. . .» ἀπήντησε μὲ ταπεινὴν, σχεδὸν ἱκετευτικὴν φωνὴν ἡ σίορα Γιακουμάκαινα, ψήχουσα τὸν μαῦρον ἐπενδύτην τοῦ συζύγου της καὶ ἡμικλείουσα τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑπὸ τὰς διόπτρας της, ὡς διὰ νὰ διακρίνῃ τὰ περισσότερον σκονισμένα μέρη.

Ὁ Γιακουμάκης ἐκίνησε σχετλιαστικῶς τὴν κε-

φαλήν, ἐν ᾧ μὲ τὰς χεῖρας ὄπισθεν προσεπάθει νὰ περάσῃ ἐν δύστροπον κομβίον τοῦ ἀναρτήρός του:

«Καλὰ σοῦ τῶλεγα ἐγὼ πῶς τὴν ὑπερασπίζεσαι τὴν ἐγγόνα σου! Ὅλο σῶπα καὶ σῶπα τὸ πᾶς. Μὰ ἐγὼ δὲν τ' ἀκούω. Θηλυκὸ δὲν με καθαικίεψῃ, τὰκουσοῦς; σοῦ τὸ ματαλέω. . .»

— Δὲν ὑπερασπίζουμε τὴν ἐγγόνα μου ὅπως διόλου. . . μὰ δὲν θέλω πάλι καθεμεῖρα φαομάρα μὲς τὸ σπίτι.

— Μὰ τί σου φταίω ἐγὼ σὰν ἔχετε ἡ γυναῖκες τὸ διάλολο μέσα σας;

— Μπᾶ, μπᾶ, φτού, φτού!» ἀνέκραξε μετὰ φρίκης ἡ Γιακουμάκαινα, σταυροκοπούμενη καὶ προσατενίζουσα τὰ εἰκονίσματα. «Γάμα τῶχεις νὰ μελετᾷς τὸν καταραμένον κάθε Ἀγί' Ἀνάστασι; Ἄν δέ με κολάσῃς κάθε αὐγὴ εἶνε ἀδύνατο νὰ φύγῃς ἀπὸ δῶ μέσα. Μπᾶ ἀγία μου Κυριακῆ, ποῦ σε δοξάζω καὶ σε προσκυνῶ, βόθηα. . . Δὲν μπορεῖς, χριστιανέ μου, νὰ πῆς τὴν κουβέντα σου χωρὶς νὰ βλαστημήσῃς;»

Καὶ μὲ ὄλας αὐτὰς τὰς ἐπιπλήξεις τὸν ἐβοήθει ὁλοῦν νὰ φορέσῃ τὸ γιλέκο του καὶ τὴν γιατέικα του, μὴ ἀποθαλοῦσα τὸ ὕφος ἐκείνο τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ἀφοσιώσεως, μεθ' ἧς ἡ γράϊα σύζυγος ἐπεδαψίλευε πάντοτε τὰς περιποιήσεις της. Ἄλλ' ὁ Γιακουμάκης, ἂν καὶ μετενόει ἐνδομύχως διὰ τὴν βλασφημίαν ποῦ του ἐξέφυγε, δὲν ἐννοοῦσε νὰ καμφθῇ καὶ νὰ ὑποχωρήσῃ. Ἠγέρθη σήμερον μὲ ὄρεξιν καυᾶ διακολεμένου· τὸν ἔτρωγε ἡ γλώσσά του. Ἐπειτα εἶχεν ἀκούσει καὶ μερικὰ πράγματα, ποῦ δὲν ἦταν νὰ τα χωνεύῃ τίμιος ἄνθρωπος σὰν αὐτόν. Καὶ ἤρχισε νὰ τα ἐπαναλαμβάνῃ πάλιν πρὸς τὴν συμβίαν του, μὲ στόμφον καὶ μὲ φωνήν, ὡστε νὰκούεται εἰ δυνατόν καὶ ἀπὸ τὰ ἄλλα δωμάτια, καὶ νὰ κηρύττῃ ὅτι δὲν ἐννοοῦσε αὐτὸς κατ' οὐδένα τρόπον νὰ βρισκεται τὸ σπίτι τοῦ ἔτσι στὸ στόμα τοῦ κόσμου. Τόσα χρόνια τώρα καὶ ποτὲ ἡ φαμελιά του δὲν ἀκούστηκε γιὰ τὸ παραμικρό· καὶ ἕνα κλωτσοθήλυκο ἐκεῖ τοῦ βυζιῶ, ποῦ βρωμαεὶ ἀκόμη τὸ γάλα στὸ στόμα του, νὰ τοὺς κἀνῃ περίγελο σ' οὐλῇ τὴν γειτονεῖα. Μωρ' ἀκούς ἐκεῖ! Νάν της βρωμαεὶ, λέει, ὁ ἕνας, νάν της μυρίζῃ ὁ ἄλλος καὶ νὰ μὴ ἀκούῃ τοὺς μεγαλήτερους γιὰ νὰ κἀνῃ τοῦ κεφαλιοῦ της. — Καὶ ποῦ τὰκούσαμε ἐμεῖς οἱ γέροισι ἐφτά ποτέ μας; Ἐτσι ἔκανες τοῦ λόγου σου, σόρα, μὲ τσοὶ γονέους σου καὶ τέτοιες γυνῶμες ἔφερνες τὸν καιρὸ ποῦ θέλανε νὰ μας παντρέψουνε; Ἐτσι ἐμίλια ἐγὼ ποῦ ἤμουν ἄντρας στὸν πατέρα μου τὸ συχωρεμένο καὶ στὴ μάνα μου, ὅπως μᾶς μιλήθῃ ἐφτούνη-ἐφτοῦ;»

Ἐφτοῦνη-ἐφτοῦ τὰ ἤκουεν ὅλα. Κλεισθεῖσα εἰς τὸ δωμάτιόν της ἅμα ἀντελήφθη τῆς ἐπικινδύνου διαθέσεως τοῦ πάππου της, ἔτεινε τὸ οὖς καὶ προσεπάθει νὰ μὴ τὴ διαφύγῃ ἐκ τῆς λογομαχίας οὔτε λέξις. Τίποτε νεώτερον, εὐτυχῶς. Ὁ πάππος ἀνεμάσσα τὰ αὐτὰ, τὰ συνήθη ἀπὸ πολλῶν ἡμερῶν. Συλλογιζόμενος τὴν ἀντίστασιν τῆς ἐγγονῆς εἰς τὰ περὶ τοῦ γάμου της σχέδιά του, φοβούμενος μήπως εἰς τὴν διαγωγὴν του εὗρισκε μυστικὰς ἀρωγὰς τὰς γυναῖκας, βλέπων παρερχόμενον τὸν καιρὸν χω-

ρίς νά ἡμπορέσῃ νάποσπάσῃ τὸ νάϊ διὰ τοῦ ὁποίου θὰ ἔδιδε τὸν λόγον του ὀριστικῶς εἰς τὸν Κατσουρέλαν, ὁ Γιακουμάκης ἐξέσπα συχνὰ εἰς ὕβρεις καὶ εἰς ἀράς, εἰς ἀπειλὰς καὶ παραινέσεις, ἐρίζων ἐπὶ μακρὸν μετὰ τῆς συζύγου του τὸ περισσότερο, ἢ ὅποια ἂν καὶ μὴ κηρυττομένη κατὰ τῶν προτάσεων του, ἠνωχλεῖτο ἀπὸ τὸν ἀνυπόφορον τρόπον του. Ἄ, μὰ δὲν ἦταν τρόπος αὐτός! Νύχτα-μέρα, γιορτὴ-καθημερινή, σώνει κι' ὄλας. Τοὺς ἄκουσε πλέον ἢ γειτονεῖα, — τὸν ἐπολέμα καὶ αὐτὴ μὲ τὰ ἰδιά του ὄπλα, — τὰ δὲ μεγαλύτερα παιδιὰ, ἐκ τῶν καθημένων ἀμφιθεατρικῶς ἐπὶ τῆς κλίμακος μὲ τὴν πονηρὰν ἐκείνην ἀφέλειαν, τοὺς ἐκουβέντιαζαν τὸ βράδυ εἰς τὰ σπίτια των...

Ἡ Μαργαρίτα δὲν ἐλάμβανε μέρος ποτὲ εἰς τὰς παραφορὰς αὐτάς. Ὁ ἄνθρωπος ὁ συλλαβὼν μίαν ἀπόφασιν, σταθερὰν πλέον καὶ ἀμετάτροπτον, εἶνε ψυχρὸς, δὲν χάνεται σὲ λόγια καὶ προβάλλει ἀντίστασιν ἔμπρακτον. Ἡ νεῆνις ὠμίλησε συντόμως καὶ λογικῶς. Εἶπεν ὅτι τὸν Νόνιον αὐτὸν δὲν τὸν ἀγαπᾷ, ὅτι δὲν τον θέλει, ὅτι δὲν εἶνε δυνατὸν νά ζήσῃ μαζί του. Ἐπροτιμοῦσε νάποθάνῃ παρὰ νά εἶπῃ τὸ νάϊ, πού τῆς ἐζήτουν. Εἰμποροῦσαν νά την στεφανώσουν, ἂν ἤθελαν, διὰ τῆς βίας, νά την καταιδάσουν ἀπὸ τῆ σκάλα τοῦ σπιτιοῦ τῆς καὶ νά την ἀνεβάσουν στοῦ Κατσουρέλα μὲ στρατιώταις καὶ μὲ κοντακιῆς. Ἀλλὰ μόνη τῆς δὲν θὰ ἐπήγαине ποτέ νέτα-σκέτα. — Καὶ μετὰ τὴν δῆλωσιν αὐτὴν, τὴν ὁποίαν ἀπαξ ἔκαμεν ἐνώπιον τοῦ πάππου τῆς, ἔκρινε φρόνιμον, ὁσάκις αὐτὸς ἤρχιζε τὴ φαγωμάρα, νά κλείεται εἰς τὸ δωμάτιόν τῆς καὶ νάκούῃ χωρὶς νάπαντᾷ λέξιν.

Τὴν σιγὴν αὐτὴν ἤρχισε νάντιτάσῃ κατὰ κανόνα ἀφότου ἠσθάνθῃ ἔρωτα πρὸς τὸν Τόννη καὶ μάλιστα τελευταίως, ἀφότου ἔγινε μετὰξὺ των καὶ ἡ ἐξομολόγησις. Ὁ νέος ἐπλήρωσε τὴν ὑπαρξίν τῆς ὅλην, ὅπως ἐπλήρου καὶ τὸ δωμάτιόν τῆς διὰ τοῦ γιγαντιαίου του σώματος, ὁσάκις ἤρχετο πρὸς ἐπίσκεψιν τῆς. Τῇ ἐπεβλήθη, τὴν κατέκτησε, τὴν ἐδέσμευσεν. Ὑπὸ τὴν σκιάν του ἠσθάνετο ἐαυτὴν προστατευμένην, ἀσφαλῆ, ἡσυχον, ἄφοβον. Ὁ ἔρωσ του δὲν τῇ ἐγέννα καμμίαν ἀμφιβολίαν. Ἐνόησεν ἀπ' ἀρχῆς ὅτι τὴν ἠγάπα μὲ ὅλην τὴν δύναμιν καὶ τὴν εὐλικύριαν καὶ ὅτι ἠδύνατο νά στηριχθῇ ἐπὶ τοῦ ἀληθοῦς αὐτοῦ αἰσθήματος, ὅπως ἐπὶ τοῦ ἰδικοῦ τῆς. Εἶχε δὲ τὴν ιδέαν ὅτι ἡ Μοῖρα τοὺς εἶχεν ἐνώσει ἀδιασπᾶστως καὶ ὅτι ὅσον καὶ ἂν τοὺς διεχώριζαν ἡ κοινωνικὴ τάξις καὶ πρόληψις, θὰ συνενούντο αὐτοὶ ἐπὶ τέλους, ἀφ' οὗ ὁ Θεὸς τοὺς εἶχε πλάσει τὸν ἕνα διὰ τὸν ἄλλον... Τί τὴν ἔμελε λοιπὸν δι' ὅσα ἐφλυᾶρει τότε ὁ πάππος τῆς; Ἡ γερωντικὴ ἐπιμονὴ θὰ ἐνέδιδε κατ' ἀνάγκην. Ἡ ζωὴ ἦτο διὰ τοὺς νέους.

Μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἡ Μαργαρίτα δὲν εἶχεν ἀγαπήσει σοβαρῶς. Ὅταν ἦτο μικρότερα, εἰς τὸ γλυκὺ ἐκεῖνο μεταίχμιον τὸ μετὰξὺ παιδίσκης καὶ νεάνιδος, διαρκούντων τῶν μακρῶν ἀνά τὴν παραλίαν καὶ τὴν ἐξοχὴν περιπάτων μετὰ τοῦ πάππου, τὴν παρηκολούθει νέος τις ὀμηλῆξ, ὁ ὁποῖος δὲν ἄφρινεν εὐκαιρίαν πού νά μὴ τῆς φανερόνῃ τὴν

συμπάθειάν του. Εἶχεν ἀκούσει νά τον λέγουν Μίμνη. Ἦτο μελαγχρινός, μὲ κόμην μελανὴν ὡς ὁ ἔβενος, ζωηρός εἰς τὰς κινήσεις του καὶ μὲ μίαν φωνὴν βραχνὴν, πολὺ συμπαθητικὴν. Διὰ τὸν Μίμνη αὐτὸν ἡ Μαργαρίτα εἶχεν αἰσθανθῆ ἀρετὰ ζωηρὸν ἐνδιαφέρον. Ἀλλ' ἦτο τὸ μόνον. Ὁ θάνατος τῶν γονέων τῆς, τοῦ ἐνός κατόπιν τοῦ ἄλλου, ὁ ὁποῖος τὴν ἔκαμε νά διακόψῃ τοὺς περιπάτους, ἔθεσε τέραμα εἰς τὰς ἐρωτικὰς αὐτὰς ἐκδηλώσεις. Μετ' ὀλίγον ἐλησμώνησε τὸν νεανίσκον καθολοκληρίαν. Ἐκτοτε ἐπεριορίσθη εἰς τὴν συνοικίαν τῆς ἐφαίνετο δὲ ἀπαθὴς καὶ συνετή. Οἱ νέοι, οἱ ἐξερχόμενοι εἰς τὸ κυνήγιον τῶν ὠραίων καὶ συχνάζοντες πολὺ τὴν φημιζομένην γειτονεῖαν, εὗρον τὴν πυρρόξανθον αὐτὴν καὶ μελανεῖμονα καλλονὴν ἄτρωτον καὶ ἀσύλληπτον, οὐδ' ἐτόλμησέ ποτε κανεὶς ἐξ αὐτῶν νά καυχηθῆ ὅτι κατώρθωσεν ἔστω καὶ ἐν βλέμμα συμπαθῆς νά τῇ ἀποσπάσῃ. Εἰς τοῦτο συνέτεινε πολὺ ἡ ὄρφανιά τῆς, ἡ ἀφαιρέσασα εἰς κρίσιμον ὠραν τὴν ὄρεξιν παιγνιδίων καὶ τρελῶν νεανικῶν, καὶ ἡ φυσικὴ τῆς ὑπερφάνεια, μὴ ἐπιτρέπουσα εἰς αὐτὴν νά ἐξομοιωθῆ μὲ καμμίαν τῶν χαμένων καὶ τῶν ἐλεινῶν, αἱ ὁποῖαι γύρω ὑπὸ τὰ ὄμματά τῆς παρεδίδοντο ἄνευ ἐλπίδος εἰς τὰρχοντόπουλα καὶ τὰ λιμαρχοντόπουλα μὲ τὰ ψεύτικα αἰσθήματα. Ἀλλὰ κυρίως ἡ ὑλικὴ τῆς ἀνεξαρτησία θὰ ἔλεγέ τις ὅτι ἀπετέλει τὸ βεβαιότερον τῆς ἀρετῆς τῆς ἐμπέδωμα. Καὶ τί χρεῖαν εἶχεν αὐτὴ νά ντοναίρη; Μήπως διὰ νά ἐπιτύχῃ γαμβρόν; Ἀλλ' ὅλοι θὰ τὴν παρεκάλουν τὴν μονάκριβὴν τοῦ Στάθη τοῦ Στέφα, τὴν ὠραίαν κληρονόμον· ἢ μήπως διὰ νά ἐμπλέξῃ ὡς ἀράχνη κανένα πλούσιον καὶ νά τον ξεζουμίσῃ, ὅπως δὲ ἤξευρε στὴ γειτονεῖα μερικῆς-μερικῆς; —

Ἄ, δόξα σοι ὁ Θεὸς!... Ὁ Τόννης, λοιπόν, ὁ ὁποῖος ὡς ἐκ τῶν ἐξαιρετικῶν τῆς γνωριμίας των περιστάσεων καὶ τῆς ἐξαιρέτου συγγενείας τῶν ψυχῶν των, κατώρθωσε νά τῇ ἐπιβλήθῃ, εὗρε τὴν καρδίαν τῆς παρθένον. Ἄνθος εὗχρον καὶ εὖσμον, θάλλον ἐπὶ ὑψώματος ἀσφαλοῦς, ἔμεινεν ὄντως ἀπρόσβλητον καὶ ἄθικτον, ἐν μέσῳ τῶν χαμηλῶν ἀνθέων, τὰ ὁποῖα κατεπάτησαν οἱ ἐπιδρομεῖς, διαφυλάξαν τὸ χροῶμά του καὶ τὸ ἄρωμά του διὰ τὸν δυνηθέντα νά φθάσῃ μέχρι τοῦ ὕψους του. Ἐν τούτοις, μὲ ὅλον του τὸν θυμὸν καὶ τὰς φωνάς, ὁ Γιακουμάκης Στέφας ἐνεδύθη. Τὰ κυριακάτικα του ἔλαμπον ἐκ τῆς καθαριότητος, ὅπως τὸ μαῦρον στιλπνὸν φροντίνι τοῦ κασκέτου του καὶ τὸ ἐξυρισμένον του πρόσωπον. Κατὰ τοῦ ψύχους τὸν ἐπροσφύλαττε ποδῆρες ἐπανωφόριον πολὺπτυχον, ἐκ κανοῦ ἐριούχου μὲ μαῦρον βελουδίνον περιτραχήλιον, τὸ ὁποῖον ὁ Γιακουμάκης οὐδέποτε ἐφόρει μὲ τὰς χειρίδας ἀλλ' ἐρριπτεν ἀπλῶς ἐπὶ τῶν νώτων του καὶ συνήρμοζε περὶ τὸν λαιμὸν διὰ μεταλλίνης πόρπης. Τὸ ἀξιοπεριέργον εἶνε ὅτι τὸ βαρὺ αὐτὸ ἐνδυμα τὸ ἔφερε μόνον τὰς ἐσοτὰς καὶ τὰς Κυριακάς· ἐν ᾧ κατὰ τὰς ἄλλας ἡμέρας, ψυχρότερας πολλάκις, ἤρκειτο εἰς ἕν παλαιὸν πολὺ ἐλαφρότερον. Ἀλλὰ πόσοι ἄρά γε εἰς τὴν ἐπαρχίαν καὶ καλλίτεροι ἀπὸ τὸν Γιακουμάκη, δὲν ἐκρούσαν ποτὲ ἢ δὲν ἐξεστάθησαν κανονίζοντες τὴν ἐγ-

δυμυχίαν των ἀναλόγως τοῦ ἐπισήμου τῆς ἡμέρας!

Ἔλαβε τὴν χονδρὰν ὀζώδη του βακτηριαν, καμυλωτὴν ἐπάνω ὥστε νά την ἀναρτᾷ ἀπὸ τοῦ βορχιόνος καὶ νά ἔχη ἐλευθέρας τὰς χεῖρας καὶ ἀφ' οὗ ἐπανέλθειν ὡς πάθει βέλος ὅτι ἐντρέπεται ἀληθινὰ τώρα, πῶς βγαίνει σὸ δρόμο νά τον βλέπῃ ὁ κόσμος, ὡστερ' ἀπὸ ὅσα ἀκούονται γιὰ τὸ σπίτι του, — κατῆλθε τὴν κλίμακα, ἤνοιξε τὴν ἐξώθυραν καὶ ἐν ᾧ διὰ τῆς ἀριστερᾶς τὴν ἐκλείειν ὀπισθὲν του μὲ ὀρμήν, κροτούντων τῶν χαλαρῶν σιδηρικῶν τὰ ὅποια ἔχουν αἱ παλαιαὶ αὐταὶ θύραι, διὰ τῆς δεξιᾶς ἐσταυροκοπήθη τρίς, ὡς συνείθιζε κατὰ πᾶσαν πρωινήν ἐξοδον. Πρὶν ἐκκινήσῃ ἐστερέωσε διὰ τοῦ ποδὸς τὸν τετράγωνον λίθον, τὸν χρησιμεύοντα ὡς ἀνάβαθρον πρὸ τῆς θύρας του, ἠκολούθησε δὲ κατόπιν τὴν ὁδὸν πρὸς τὸν Ἄμμον, ἀνοίγων τοὺς πόδας ὡς διὰ νά ἰσοροπῇ τὸν κάπως προέχοντα ὄγκον τῆς κοιλίας του καὶ καλημερίζων βροντοφῶνως καὶ ἐπιβλητικῶς τοὺς γείτονας, ὡς διὰ νά ἐπιδείξῃ τὴν δύναμιν, διὰ τῆς ὁποίας θὰ ὑπεστήριζε τὸ καλὸν τῆς ἐγγονῆς του καὶ θὰ ἐξήρχετο νικητῆς — ἐνοια τους! — ἐκ τοῦ ἀγῶνος τοῦ ὁποίου παρηκολούθουν τὰς φάσεις.

[Ἔπεται συνέχεια]

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΓΝΩΣΕΩΝ ΤΑ ΟΡΙΑ

Ἐγὼ εἶμαι ὁ ἀμαθέστερος πάντων τῶν ἀνθρώπων εἶνε μία φράσις αὕτη τὴν ὁποίαν εἰς μόνος ἀνθρώπος ἐν τῷ κόσμῳ δύναται μετ' ἀληθείας νά εἴπῃ καὶ ὁ μόνος οὗτος ἀνθρώπος ὅστις θὰ ἠδύνατο μετ' ἀληθείας νά τὴν εἴπῃ δὲν δύναται οὔτε κἂν νά τὴν σκεφθῇ. Καὶ ὅστις ἐπομένως μεταχειρίζεται τὴν φράσιν ταύτην ἐκφράζεται ὡς ὁ λέγων ἡμῖν: **προθυμώτατος, εὐπειθέστατος, ταπεινώτατος** δοῦλός σας.

Ἐγὼ εἶμαι ὁ πολυμαθέστερος πάντων τῶν ἀνθρώπων εἶνε μία φράσις αὕτη ἣν εἰς μόνος ἀνθρώπος δύναται μετ' ἀληθείας ἐν τῷ κόσμῳ νά εἴπῃ καὶ ἐὰν τυχόν τὴν ἔλεγε πρὶν ἢ ἄλλος τις πρὸ αὐτοῦ τὴν εἶχεν εἰπῆ ἢ σκεφθῇ, ἤθελεν ὑποστῆ ἴσως οἰκτρὸν λιθοβολισμόν.

Ἐπάρχουσιν ἀνθρώποι ἀμαθέστεροι ἐμοῦ, ὑπάρχουσιν ἀνθρώποι πολυμαθέστεροι ἐμοῦ αὕτη εἶνε ἡ φράσις τὴν ὁποίαν ὀφείλουσι νά σκεφθῶσι καὶ νά εἴπωσι — καὶ ταύτην δικαιοῦνται νά τὴν εἴπωσιν — πάντες τῆς ὑψηλίου οἱ ἀνθρώποι ἐκτὸς βεβαίως δύο. Ἐὰν αἱ σπουδαὶ ἡμῶν καλῶς διευθύνωνται, καθόσον εἰς αὐτὰς καταγιγόμεθα, ἐπὶ τοσοῦτον ὁ ἀριθμὸς τῶν πολυμαθεστέρων ἡμῶν ἐλαττοῦται καὶ ἡμεῖς βαίνομεν πρὸς τὸ δεύτερον ὄριον. Ἐὰν αἱ σπουδαὶ ἡμῶν κακῶς διευθύνωνται, ἐφ' ὅσον καταγιγόμεθα εἰς αὐτὰς ἐπὶ τοσοῦτον ὁ ἀριθμὸς τῶν πολυμαθεστέρων ἡμῶν αὐξάνει καὶ ἡμεῖς βαίνομεν πρὸς τὸ πρῶτον ὄριον. Τὸ βρέφος ἅμα τῇ γεννήσει του εὐρίσκειται μεταξύ τῶν δύο τούτων ὀρίων, ἧτοι μεταξύ τοῦ καλῶς πεπαιδευμένου καὶ τοῦ κακῶς πεπαιδευμένου ἀνθρώπου, ἐπειδὴ μεταξύ τῆς ἀληθείας καὶ τοῦ ψεύδους ὑπάρχει μόνον τὸ

μηδέν. Πᾶσα ἀνθρωπίνη γνώσις εἶνε πάντοτε ἀβεβαία ἐὰν αὐτῆς δὲν προηγήθῃ πρῶτον ἡ ἀμυθβολία καὶ εἶτα ἡ ἐξέτασις, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ δὲ ἐξ ὅλης αὐτῆς τῆς ἀνεπίστευσης δὲν φθάνομεν εἰμὴ εἰς ἀπλήν πιθανότητα. Ἡ ἀπόδειξις δὲν ὑπερβαίνει πολλακίς τὰ ὄρια τοῦ ἀρμυζόντος ἢ μὴ ἀρμυζόντος τῶν ἰδεῶν. Πολὺ ὀλίγον, καλέ μου ἀναγνώστα, θὰ γνωρίσης τὰς αἰτίας, καὶ βεβαίως πολὺ ὀλιγώτερον ἀφ' ὅτι οἱ ἀνθρώποι νομίζουσιν ὅτι τὰς γνωρίζουσιν, ἐφ' ὅσον ὁ νοῦς σου ἀναπτύσσεται. Αἱ ἐπιστήμαι ἄγουσι μόνον εἰς τὸν καθορισμὸν τῶν ὀρίων τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας καὶ ὑποδεικνύουσι ποῖα ἔρευνα ἐμπεριέχονται ἐντὸς καὶ ποῖα ἐκτὸς τῶν ὀρίων τούτων.

— Ἐὰν ἐπιζητῆς, καλέ μου ἀναγνώστα, ἐκ τῶν γνώσεων τὸν ἄρτον, σὲ κλαίω· ἐὰν ἐπιζητῆς ἐκ τῶν γνώσεων τῶν ἀνθρώπων τὴν ὑπόληψιν, σὲ λυποῦμαι· ἐὰν ζητῆς ἐκ τῶν γνώσεων εὐχάριστον τῆς ἀνίας διασκέδασιν, σ' ἐπαινῶ· ἐὰν ζητῆς ἐκ τῶν γνώσεων τὰ μέσα τῆς ἠθικῆς σου βελτιώσεως, σὲ σέβωμαι. Καὶ τοῦτο εἶνε τὸ πρακτικὸν συμπέρασμα, ὅπερ θὰ ἦτο ἐλάχιστον ἂν ἡ ἀξία του συνίστατο εἰς μόνον τὸν σεβασμὸν ἐμοῦ τοῦ ἐλαχίστου.

ΚΟΜΦΟΥΚΙΟΣ

ΦΙΛΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Ἀγαπητέ μου,

Σοῦ εἶχεν ἀνάψει τότε μεγάλο καῦμό τὸ ὄνομα τοῦ Μέτεριγκ, τοῦ νέου Βέλγου ποιητῆ, κ' ἠθέλες νά τὰ ἰδῆς, νά τὰ διαβάσῃς τὰ φημιόμενα του δράματα, τὰ πρωτόνοστα, τὰ λλοιώτικα, τὰ συμβολικά· σὰν τὸ μεγάλο τὸ Λουιρήτιο ἠθέλες νά γνωρίσης καθάρεις πηγές, νά μάσης νέα λουλουδία: *integros fontes, novos flores*. Καὶ χόρτασες τὸν καῦμό σου, κ' ἂν δὲν τὰ εἶδες, τὰ διάβασες τὰ δράματα τοῦ Μέτεριγκ, ὅπου εἶνε σχεδὸν τὸ ἴδιον ἂν μ' ἐρωτᾷς ἐμένα, δράμα ποῦ δὲ μοῦ κάνει ἐντύπωση ὅταν τὸ διαβάξω, δὲν τόχω γιὰ δραμ' ἀληθινόν, ὅπως κ' ἂν μοῦ τὸ παρουσιάσουν· κ' ὅταν τὸ βλέπω ἀπὸ τῆ σκηνῆς, τότε μόνον νοιώθω πῶς ἀξίζει, ὅταν μὲ κάνει νά σκέπτομαι σὰ νά τὸ διαβάξω. Ἄν κρίνω ἀπόσα μοῦ λεγες, τὰ δράματα τοῦ Μέτεριγκ σοῦ ἐντυπώθησαν βεθεῖα: ὄχι γιὰτ' ἦταν συμβολικὰ ἢ ρωμαντικὰ ἢ κλασικὰ — αὐτὰ εἶν' ἐτικέτες ποῦ δὲ σημαίνουν κατὰ βέθος πολλὰ πράγματα, — ἀλλὰ γιὰτ' ἦταν καινούρια, κ' ἀκόμα περισσότερο γιὰτ' ἦταν ποιητικὰ. Αὐτὸ εἶνε τὸ Α καὶ τὸ Ω· νά ἦσαν ποιητῆς, μ' ὅποιον τρόπο κ' ἂν ἦσαν.

Σὲ θυμήθηκα προχθὲς ποῦ ἔτυχε νά διαβάσω τρία ποιηματικά τοῦ Μέτεριγκ «Trois chansons», ὅπως ἐπιγράφονται. Εἶνε συμβολικά, δηλ. ἀλληγορικά, καὶ τὰ τρία μὲ τὸ παραπάνον· εἶνε στιχορρηγμένα μὲ ἀπλότητα καὶ ἀφροτυπία δημοτικῶν τραγουδιῶν, καὶ μοιάζουν περισσότερο μ' αἰνίγματα, παρὰ μὲ ποιήματα. Νὰ σοῦ πῶ τὴν ἁμαρτία μου, τὸ πρῶτο καὶ τὸ τρίτο δὲν τὰ κατάλαβα. Ὁ Βάλτερ Σκὼτ λέγει κάπου ὅτι δυὸ φορές πρέπει νά τὰ διηβάσουμε τὰ ποιήματα· τῇ μιᾷ γιὰ τὴ μουσικὴ τους, τὴν ἄλλη γιὰ τὸ νόημά τους. Ἐγὼ τὰ διάβασα τρεῖς καὶ πέντε τῇ μουσικῇ τους τὴν αἰσθάνομαι, τὸ νόημά τους μοῦ ξεφεύγει. Κι ὅμως μοῦ λείει κάτι, ὅσο κ' ἂν μοῦ τὸ λέγ' σκοτεινὰ